**UNESCO Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi** [*]

**Madde 1.** ***Kültürel çeşitlilik: insanlığın ortak mirası.*** Kültür, zamanda ve mekanda farklı ve çeşitli biçimler alır. Bu çeşitlilik, insanlığı oluşturan grup ve toplumların eşsizliğinde ve çokluğunda somutlaşır. Alışveriş, yenilik ve yaratıcılığın kaynağı olarak kültürel çeşitlilik, doğa için biyolojik çeşitlilik ne kadar gerekli ise insanlık için o kadar gereklidir. Bu anlamda o, insanlığın ortak mirası olup günümüz ve gelecek kuşakların yararı için tanınmalı ve desteklenmelidir.

**Madde 2.** ***Kültürel çeşitlilikten kültürel çoğulculuğa.*** Giderek farklılaşan ve çeşitlenen toplumlarımızda, çoğul, çeşitli ve dinamik kültürel kimliklere sahip insanlar ve gruplar arasında uyumlu bir etkileşimi ve onların bir arada yaşama arzularını garanti altına almak esastır. Tüm yurttaşları içeren ve onların katılımını sağlayan politikalar, toplumsal birliğin, sivil toplumun hayatiyetinin ve barışın garantisidir. Bu şekilde tanımlanan kültürel çoğulculuk, kültürel çeşitliliğin gerçekleşmesinin siyasi ifade imkanını verir. Demokratik bir çerçevenin ayrılmaz parçası olan kültürel çoğulculuk, kültürel alışverişin ve kamu yaşamının sürekliliğini sağlayan yaratıcı kapasitelerin serpilip gelişmesinin ön koşuludur.

**Madde 3.** ***Gelişmede bir etken olarak kültürel çeşitlilik.*** Kültürel çeşitlilik herkese açık olan seçeneklerin sınırını genişletir; o, gelişmenin –ama sadece ekonomik büyüme olarak değil, daha tatminkar bir entelektüel, duygusal, ahlaki ve ruhsal var oluşu gerçekleştirmede araç olarak anlaşılması gereken gelişmenin- köklerinden biridir.

**Madde 4.** ***Kültürel çeşitliliğin garantisi olarak insan hakları.*** Kültürel çeşitliliğin savunulması bir etik zorunluluktur ve insan onuruna saygıdan ayırt edilemez. Bu, insan haklarına ve temel hürriyetlere, özellikle de azınlıklardan ve yerli halklardan olan insanların haklarına bağlılığı gösterir. Hiç kimse kültürel çeşitliliği, ne uluslararası hukuk tarafından garanti edilen insan haklarını kısıtlama ne de bu hakların kapsadığı alanı sınırlama yolunda kullanamaz.

[*] *UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity*. UNESCO 2002 (Printed in France).

**Madde 5.** ***Kültürel çeşitlilik için olanaklı bir çevre olarak kültürel haklar.*** Kültürel haklar, evrensel, bölünmez ve karşılıklı bağımlılık gösteren insan haklarının ayrılmaz bir parçasıdır. Yaratıcı çeşitliliğin serpilip gelişmesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 27 maddesinde ve Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Haklar Evrensel Sözleşmesi'nin 13. ve 15. maddelerinde tanımlandığı şekliyle kültürel hakların tam anlamıyla işlerliğe kavuşturulmasını gerektirir. Bu nedenle tüm insanlar kendilerini istedikleri dilde ve özellikle kendi ana dillerinde ifade etmek ve çalışmalarını aynı dilde üretip yaymak hakkına sahiptir; tüm insanlar kendi kültürel kimliklerine tam anlamıyla saygılı bir eğitim alma hakkına sahiptir; ve tüm insanlar, insan haklarına ve temel hürriyetlere saygılı olmak koşuluyla kendi seçtikleri kültürel yaşama katılmak ve kendi kültürel pratiklerini gerçekleştirmek hakkına sahiptir.

**Madde 6.** ***Herkesin kültürel çeşitliliğe erişmesine doğru.*** Fikirlerin söz ve görüntüyle özgürce akışını garantiye alırken tüm kültürlerin kendilerini ifade edebilmesine ve kendi kültürlerini hayata geçirebilmesine özen gösterilmelidir. İfade hürriyeti, medyada çoğulculuk, çok-dillilik, sanata ve bilimsel-teknolojik bilgiye, dijital biçimi de kapsayacak şekilde eşit erişim, ve tüm kültürler için kendini ifade etmek ve fikirlerini yaymak için gerekli araçlara erişme olanağı, kültürel çeşitliliğin garantileridir.

**Madde 7.** ***Yaratıcılığın kaynağı olarak kültürel miras.*** Yaratım kültürel geleneğin köklerinden devşirilir, ama diğer kültürlerle temas içerisinde serpilip gelişir. Bu nedenle, miras, hemen her şekliyle korunmalı, zenginleştirilip genişletilmeli ve insan deneyiminin ve arzularının bir kaydı olarak gelecek kuşaklara teslim edilmelidir, ki böylece yaratıcılık tüm çeşitliliği içerisinde teşvik edilmiş ve kültürler arasında etkin bir diyalog hissedilmiş olsun.

**Madde 8.** ***Kültürel mallar ve hizmetler: eşsiz türde metalar.*** Günümüz ekonomik ve teknolojik değişimi karşısında yaratım ve yenilik için geniş imkanlar açma yolunda, yaratıcı ürün arzının çeşitliliğine, yazar ve sanatçıların haklarının en uygun şekilde tanınmasına ve de kimliğin, değerlerin ve anlamın yönlendirici gücü olan, bu nedenle de basitçe meta ya da tüketim maddesi

olarak alınmaması gereken kültürel ürün ve hizmetlerin özel durumuna fazlasıyla dikkat sarf edilmelidir.

**Madde 9.** ***Yaratıcılığın katalizörleri olarak kültürel politikalar.*** Kültürel politikalar, bir yandan fikirlerin ve ürünlerin özgür bir biçimde dolaşımını garanti altına alırken, aynı zamanda farklılaşmış ve çeşitlenmiş kültürel ürün ve hizmetlerin kendilerini yerel ve küresel düzeylerde sergilemesini sağlayacak araçları içeren kültürel endüstriler yoluyla üretim ve yayılımını sağlayan koşulları da yaratmalıdırlar. Uluslararası yükümlülüklerine özen göstermek koşuluyla, kendi kültürel politikasını tanımlamak ve uygun olduğunu düşündüğü şekilde, ister işe vuruk destek, ister gerekli düzenlemeler yoluyla tatbik etmek, her Devlet'in kendisine kalmış bir iştir.

**Madde 10.** ***Dünya çapında yaratımı ve yayılımı güçlendirici kapasiteler.*** Kültürel ürün ve hizmetlerin küresel düzlemde akışındaki ve değiş tokuşundaki mevcut dengesizlikler karşısında, tüm ülkelere, özellikle de gelişmekte ve değişmekte olan ülkelere ulusal ve uluslararası düzeylerde etkin ve rekabet gücüne sahip kültürel endüstriler kurma imkanı vermek amacıyla uluslararası işbirliğini ve dayanışmayı daha da güçlendirmek gereklidir.

**Madde 11.** ***Kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum arasında ortaklaşa çalışmayı inşa etmek.*** Sürdürülebilir insani gelişme için anahtar niteliğindeki kültürel çeşitliliğin korunmasını ve teşvik edilmesini sağlamak, piyasa güçlerinin yalnız başına garanti edebileceği bir iş değildir. Bu perspektiften, özel sektör ve sivil toplum ile ortaklaşa faaliyet gösterecek şekilde kamu politikasının büyük önemi yeniden vurgulanmalıdır.

**Madde 12.** ***UNESCO'nun rolü*****.** Yaptırım gücü ve işlevleri dolayısıyla UNESCO aşağıdaki sorumlukları yerine getirmek durumundadır:

a. Bu bildirgede belirlenmiş ilkelerin çeşitli hükümetler arası yapılar içerisinden çıkan gelişme stratejileriyle bütünleştirilmesini sağlamak;

b. Devletler, uluslararası yönetsel ve yönetsel-olmayan oluşumlar ile sivil toplum ve özel sektörün kültürel çeşitlilikten yana kavramlar, hedefler ve politikalara açıklık kazandırma yolunda bir referans noktası ve forum ortamı olarak hizmet etmek;

c. Kendi yetkinlik alanları içinde mevcut Bildirge'yle ilişkili alanlarda standart oluşturma, farkındalığı artırma ve kapasite inşa etme yolunda etkinliklerini sürdürmek;

d. Ana hatları halihazırda ortaya çıkmış bu Bildirge'ye ek olarak aşağıda sunulan Eylem Planı'nın uygulanıp hayata geçirilmesini kolaylaştırmak.

**Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi'ni Uygulamak İçin Eylem Planı**[*]

*Üye Devletler "UNESCO Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi"ni en geniş zemine yaymak ve onun etkin biçimde uygulanmasını teşvik etmek için gereken adımları atmaya, özellikle de aşağıdaki hedefleri gerçekleştirme yönünde bir görüş birliği içinde çalışmaya kararlıdırlar:*

1) Kültürel çeşitlilikle ilişkili sorular üzerine uluslararası tartışmayı, özellikle onun gelişmeyle ilişkilendiği ve siyasi karar-yapıcıları etkilediği bağlamlarda, hem ulusal hem de uluslararası düzeylerde derinleştirme; kültürel çeşitlilik üzerine uluslararası yasal bir mekanizmanın tavsiye edilebilirliği düşüncesini kayda değer ölçüde öne çıkarma.

2) Hem ulusal hem de uluslararası düzeylerde kültürel çeşitliliğin korunmasını ve desteklenmesini mümkün kılacak ilke, standart ve pratiklerin, bunun yanı sıra da bilinç-arttırıcı imkanların ve işbirliği kalıplarının tanımlanmasında ilerleme sağlama.

3) Çeşitlilik arz eden toplumlarda bilgi alışverişine ve kültürel çoğulculuğa yönelik en geçerli uygulamaları, farklı kültürel altyapılardan gelen şahıs ve grupların içerilmesini ve katılımını mümkün kılıp kolaylaştıracak bir bakış açısı ile teşvik etme.

4) Kültürel hakların içeriğini insan haklarının bütünleyici bir parçası olarak anlama ve netleştirme yolunda daha ileri noktalara varma.

5) İnsanlığın dilsel mirasını koruma ve mümkün olan en yüksek sayıda dilde ifade, yaratım ve yayılıma destek verme.

6) Ana dile saygıyı bir kenara bırakmaksızın, her eğitim düzeyinde ve mümkün olan her yerde dilsel çeşitliliği teşvik etme ve en erken yaşlardan itibaren çeşitli dillerin öğrenilmesini destekleme.

7) Kültürel çeşitliliğin pozitif değer taşıdığına ilişkin bir farkındalığı eğitim yoluyla destekleme ve bu amaca yönelik olarak müfredat düzenlenmesini ve öğretmen eğitimini geliştirme.

[*] *Main Lines of an Action Plan for t he Implementation of the UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity*. UNESCO 2002 (Printed in France).

8) Gerekli olan yerde, geleneksel pedagojiyi, kültürel olarak uygun iletişim yöntemlerinin ve bilgi aktarımının korunmasına ve tam bir kullanımının sağlanmasına yönelik bir bakış açısı ile eğitim sürecine eklemleme.

9) Dijital okuryazarlığı" teşvik etme ve hem bir eğitim disiplini, hem de eğitim hizmetinin etkinliğini daha da genişletmeyi sağlayacak pedagojik araçlar olarak yeni bilişim ve iletişim teknolojilerinin mümkün olan en üst düzey uzmanlaşma içinde kullanımını garanti etme.

10) Siberuzayda dilsel çeşitliliği özendirme ve kamusal alanda küresel ağ yoluyla tüm bilgiye evrensel erişimi teşvik etme.

11) Birleşmiş Milletler'in uygun sistem örgütlenmesi içinde, gelişmekte olan ülkelerin yeni teknolojilere ulaşmasını teşvik ederek, onlara bilişim teknolojisinde uzmanlaşma yolunda yardım ederek ve yerel kültürel ürünlerin dijital yayılımını ve söz konusu bu ülkelerin eğitimsel, kültürel ve bilimsel dijital kaynaklara erişimini kolaylaştırarak, dijital bölünmenin üstesinde gelme.

12) Medyada ve küresel bilişim ağlarında çeşitlilik ve farklılık içeren malzemenin üretim, korunma ve yayılımını teşvik etme ve bu amaca yönelik olarak kamuya açık radyo ve televizyon hizmetlerinin iyi kalitede görsel-işitsel ürünlerin ortaya çıkmasındaki rolünü, bu ürünlerin dağıtımını mümkün kılacak karşılıklı işbirliğine yönelik mekanizmaların kurulmasını destekleme yolunda özendirme.

13) Kültürel ve doğal mirasın, özellikle de sözlü ve somut olmayan kültürel mirasın korunması ve geniş bir zemine yayılması için politikalar ve stratejiler formülleştirme ve kültürel malların ve hizmetlerin yasadışı bir trafik içinde akmasıyla savaşma.

14) Geleneksel bilgiye, özellikle de yerli halklara ait olanlara saygı duyma ve bunları koruma; özellikle çevre koruma ve doğal kaynakların idaresi konusunda geleneksel bilginin katkısını kabul etme; modern bilim ve yerel bilgi arasında sinerjiyi (görevdeşliği) teşvik etme.

15) Yaratıcıların, sanatçıların, bilim insanlarının ve entelektüellerin hareketliliğini ve uluslararası araştırma programları ile bu konulardaki ortak çalışma girişimlerini teşvik etme, öte yandan da gelişmekte olan ve geçiş süreçleri yaşayan ülkelerin yaratıcı kapasitelerini korumak ve genişletmek için çaba harcama.

16. Telif hakları ve buna ilişkin diğer hakların korunmasını, çağdaş yaratıcılığın gelişmesi ve yaratıcı çalışmanın adil biçimde ücretlendirilmesi doğrultusunda garantiye alma, aynı zamanda da kültüre kamusal erişim hakkını İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 27. maddesine uyarlı biçimde en üst düzeye çıkarma.

17) Gelişmekte ve değişmekte (geçiş sürecinde) olan ülkelerde kültürel endüstrilerin doğuşuna ve güçlenmesine yardımcı olma ve bu hedefe yönelik olarak gerekli altyapıların ve becerilerin geliştirilmesinde işbirliği yapma, canlı yerel pazarların doğuş bulmasını sağlama ve söz konusu bu ülkelerin kültürel ürünlerinin küresel pazarlara ve uluslararası dağıtım şebekelerine erişimini olanaklı kılma.

18) Bu Bildirge'de yer alan ilkeleri teşvik etmek üzere tasarlanmış operasyonel destek düzenlemelerini ve/ya uygun denetim çerçevelerini içeren kültürel politikaları, her bir Devlet için gerekli olan uluslararası yükümlülüklerle uyarlılık içinde geliştirme.

19) Sivil toplumun tüm sektörlerini, kültürel çeşitliliği koruma ve teşvik etmeyi amaçlamış kamu politikalarının çerçevesinin oluşumuna yakından dahil etme.

20) Özel sektörün kültürel çeşitliliğin daha geniş bir zemine yayılması yolunda yapabileceği katkıları tanıma ve teşvik etme, bu hedefe varma yolunda, kamu sektörü ile özel sektör arasında bir diyaloğun sağlanmasına yönelik forumların oluşturulmasını mümkün kılma.

*Üye Devletler, Genel-Direktör'e, bu eylem planında ortaya konulan hedefleri UNESCO programlarının uygulanma sürecinde dikkate almasını ve bunu Birleşmiş Milletler'in kurumları ile kültürel çeşitlilikten yana sinerjiyi artırma yönünde görüşe sahip diğer hükümetler-arası ve yönetsel-olmayan örgütlere iletmesini önerirler*